

Effektivitetsrevision – polismyndighetens förvaltning, löner och schemaläggning

Landskapsrevisionens årligen löpande revision inkluderar en effektivitetsrevision. Effektivitetsrevisionens syfte är att bedöma huruvida budgetmedlen används i enlighet med principerna om sparsamhet, effektivitet och ändamålsenlighet.

Som en del av effektivitetsrevisionen för räkenskapsperioden 2024 har vi utfört en revision av polismyndighetens förvaltning, lönesättning och schemaläggningsprocess. Denna del av effektivitetsrevisionen är delvis en uppföljning av en tidigare effektivitetsrevision som gjordes 2018. Fokus har legat på att granska löner och schemaläggning, med specifikt intresse på kostnaderna för övertid och möjligheter till kostnadsbesparing. Effektivitetsrevisionen är inte en revision eller översiktlig granskning enligt ISA-standarden (International Standards on Auditing) och vi har således inte utfört revisionen enligt standarderna.

Ålands polismyndighet

På Åland sköts polisförvaltningen av Ålands polismyndighet som är underställd landskapsregeringen. Polisens uppgift är att trygga människors säkerhet och den allmänna ordningen under alla omständigheter och tider. Detta innefattar att övervaka allmän ordning och säkerhet, förebygga och utreda brott, och övervaka trafiken. Polismyndigheten har även till uppgift att sköta mottagandet av nödmeddelande och alarmering av räddningsenheter på Åland. För skötseln av dessa uppgifter finns en alarmcentral vid polismyndigheten.

Polisverksamheten i landskapet bedrivs i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen (2000:26) och landskapsförordningen (2000:34) om Ålands polismyndighet samt enligt ett av styrelsen för Ålands polismyndighet fastställt reglemente. I 3 § i polislagen (2021:12) för Åland stadgas om polisens uppgifter. Enligt självstyrelselagen för Åland hör allmän ordning och säkerhet, med vissa undantag, till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Med stöd av 32 § i självstyrelselagen har republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland (överenskommelseförordningen) utfärdats. Enligt överenskommelseförordningen ska landskapets polis upprätthålla allmän ordning och säkerhet

samt utföra övriga uppgifter som hör till polisen. Enligt överenskommelseförordningen ska rikets polis i landskapet svara för statens säkerhet och sköta de uppgifter som hör till skyddspolisen och centralkriminalpolisen. Tillsynen över landskapets polisväsende regleras i 3 §. Enligt den ankommer den högsta tillsynen över landskapets polisväsende på landskapsregeringen, som förestår landskapets polisförvaltning, och på landshövdingen, som företräder rikets polisförvaltning. Inrikesministeriet och myndigheterna inom dess förvaltningsområde är också behöriga att övervaka att Ålands polismyndighets verksamhet är lagenlig inom de områden som enligt självstyrelselagen för Åland hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Polisstyrelsen övervakar årligen Ålands polismyndighet utgående ur en laglighetsgranskningsplan. Den senaste granskningen är gjord hösten 2024 och ett gemensamt möte hölls 21.11.2024 där materialet gick igenom och diskuterades.

Polismyndigheten leds av polismästaren, biträdd av staben som stöder polismästarens arbete. Verksamheten indelas i enheter. Alarm- och lägescentralen utgör en del av polismyndigheten. Enheterna leds av polisbefäl medan Alarm- och lägescentralen leds av en enhetschef.

Effektivitetsrevisionen

Effektivitetsrevisionen har utförts genom att intervjua nyckelpersoner samt genom att ta del av för uppdraget relevanta styrdokument. Revisionen utfördes under hösten 2024.

I. Förvaltningsprocessen

En effektivitetsrevision av förvaltningsprocessen utfördes för att utvärdera huruvida ärenden hanteras inom rimliga tidsramar och effektivt. Revisionen utfördes genom att ta del av statistik på allmän nivå samt genom intervju med nyckelpersoner. Enskilda brottsmål och brottsutredningar granskades inte utan utvärderingen gjordes på ett allmänt plan. Polisstyrelsen i riket laglighetsövervakar polismyndighetens verksamhet på Åland och har senast utfört en planenlig övervakning år 2023.

Behandlingstider

Polismyndigheten levererade statistik om öppna ärenden och utredningstider per 25.9.2024 ur vilken kunde konstateras att polisen hade 565 öppna ärenden av vilka 122 är äldre än ett år. Tillståndsärenden hanteras i de allra flesta fall med en kort behandlingstid.

Det kan konstateras att det förekommer långa utredningstider för komplicerade brott, på samma vis som i riket och i Sverige. Orsaken till de långa utredningstiderna är en förhållandevis låg bemanning samt komplexa utredningar. I allmänhet hinner utredningar färdigställas före brott hinner preskriberas. Ur den misstänktes och sakägandes perspektiv kan dock utredningstiderna i vissa fall bli väldigt långa.

Målstyrning

I revisionen kunde vi inte ta del av tydliga målsättningar som skulle ha ställts upp av Ålands landskapsregering. Målsättningarna som ställts är ställda på ett allmänt plan. Polismyndighetens inriktningsmål för 2024 var:

- Polisen strävar till att bibehålla nuvarande nivå på tillgängligheten samt
- Den prioriterade satsningen på bekämpning av yrkesmässig och narkotikarelaterad brottslighet fortsätter

Vi anser att resultatstyrningen av polisen är otydlig eftersom målsättningarna som landskapsregeringen ställer upp är allmänna eller handlar om budgetresurser. Laglighetsövervakningen hör i praktiken till rikets polisstyrelse samt till polismästaren. Vi anser att resultatstyrningen av polisen borde vara tydligare ur landskapsregeringens perspektiv så att ställning skulle tas till även andra aspekter än de ekonomiska. Vi tycker att en återrapportering mot målsättningar kunde finnas åtminstone beträffande följande:

- Utredningstider
- Målsättningar för förebyggande arbete

Målsättningarna skulle göra det möjligt att utvärdera huruvida polisens resurser är tillräckliga samt om verksamheten är resultatrik och effektiv.

Budgetbehandling

Polisens budget behandlas av styrelsen för Ålands polismyndighet före den går vidare till Ålands landskapsregering som sammanställer förslaget till Ålands lagting.

I budgeten för 2024 har för Ålands polismyndighet budgeterats tilläggsresurser för påskyndandet av behandlingen av brott mot barn samt för satsningar på utökad behov för utredning av nätbedrägerier. I budgeten konstateras att resursbehoven som är kopplade till barnutredning och nätbedrägerier faller under rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt landskapsregeringen stadgar överenskommelseförordningen (ÅFS 34/2020) att finska staten ska stå för kostnaderna som Ålands polismyndighet utför utöver upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, rättsområden som faller inom lagtingets lagstiftningsbehörighet.

Dessa budgeterade tilläggsresurser har enligt den information vi har fått inte erhållits. Vi anser att verksamheten blir lidande pga. oklarheter mellan fördelning av kostnader mellan riket och landskapet. Vi anser att budgeterade resursbehov som inte erhålls bör behandlas i ett behörigt beslutsorgan så att det finns dokumentation över hur verksamheten ska fungera utan tilläggsresurser samt för ta ställning till hur landskapet skall driva saken med riket. De behov som finns är enligt oss samhällsviktiga och det är av stor betydelse att landskapsregeringen säkerställer att polisen har tillräckliga resurser för att verksamheten skall fungera.

Slutsats

Överlag avser vi att förvaltningsprocessen för Ålands polismyndighet är välskött och att verksamheten är fungerande. Vi anser att tydligare målsättningar för effektivitet och resursering behöver skapas för att allmänheten och lagtinget skall kunna följa med polisens effektivitet samt behov av resurser.

I allmänhet hinner utredningar färdigställas före brott hinner preskriberas. Ur den misstänktes och sakägandes perspektiv kan utredningstiderna i vissa fall bli väldigt långa.

Vi anser att verksamheten blir lidande pga. oklarheter mellan fördelning av kostnader mellan riket och landskapet. Landskapet bör säkerställa att polisen har tillräckliga resurser för att sköta samhällsviktiga funktioner.

2. Löneräkning och schemalägningsprocess

Vi utförde en substansgranskning på Polismyndighetens lönesubstans för perioden januari-oktober 2024. I granskningen analyserade vi olika typer av konteringar för utbetalda löner. Därtill granskade vi registrerad övertid och dokumentationen för schemaläggningen.

Landskapets olika lönesystem har harmoniserats fr.o.m. den 1.6.2024. I systemet med sex ålderstillägg kommer en del av ålderstilläggen att bakas in i grundlönen. Det blir grundlön med möjlighet till tre erfarenhetstillägg som räknas direkt på grundlönen, d.v.s. man har frångått systemet med att beräkna nya ålderstillägg på grundlön och tidigare tillägg.

Granskningen visade att söndagstilläggen var det största enskilda lönetillägget mätt i euron. Lönerna per löneslag fördelades enligt följande:

LÖNESLAG	ANTAL REGISTRERNGAR	SUMMA
Grundlön	1072	3 131 496,69
Söndagstillägg 100%	815	347 382,58
Ålderstillägg	481	337 229,01
Semesterlön 2024	218	322 580,92
Semesterpenning 2024	90	222 665,23
Erf.tillägg 06/2024 -	471	204 728,61
Nattillägg 40%	684	187 344,38
Semesterlön 2023	221	161 694,24
Lönetillägg, äldre konstapel kriminalpolis	290	129 028,75
Övertid 50%	393	95 062,93
Semesterlönetillägg 2024	66	86 041,02
Allmänt lönetillägg	523	58 588,65
Beredskapsersättning 30%	59	50 478,18
Lönetillägg, överkonstapel kriminal/förman/staben	93	40 628,12
Lördagstillägg 25%	652	32 451,48
Lönetillägg, komissarie enligt placeringsenhet	65	26 545,46
Kvällstillägg 15%	837	24 905,72
Lönetillägg, överkonstapel fält/trafik/överv/proj	87	24 834,84
Sjuklönetillägg	223	23 880,20

Mycket har gjorts för att åtgärda de effektivitetsproblem som belystes i förra effektivitetsrevisionen 2018. Övertid förekommer fortsättningsvis men inte i lika stor utsträckning. Det som framkom i revisionen är att småskaligheten hos polisväsendet på Åland genererar kostnader för olika typer av lönetillägg. Detta är dock nödvändigt för att upprätthålla en trygg och säker miljö på Åland, och är således nödvändigt ifall polisstyrkan inte utökas. Schemalaggningen hjälper till att organisera arbetsflödet och säkerställa att alla uppgifter utförs i tid. Detta kan ur arbetsgivarens synvinkel leda till ökad produktivitet och effektivitet. Genom att schemalägga arbetstiden kan anställda planera sin fritid mer effektivt och uppnå en bättre balans mellan arbete och fritid. Schemalaggningen tar inte fasta på vad övertiden kommer att kosta och därmed så kan samma personer ofta förekomma högst upp på på lönelistorna.

Trots att ett modernt schemalaggningsprogram skulle kunna minska kostnaderna för övertid, är det vår bedömning att inbesparingen inte skulle vara betydande. Detta beror på polisväsendets

behov av flexibilitet för att kunna svara på oplanerade händelser och upprätthålla den nivå av säkerhet som förväntas av allmänheten.

3. Övrigt digitaliseringsarbete

Enligt målsättningarna i landskapets budget 2024 ska polismyndigheten fortsätta arbeta med informationsförvaltningen och digitaliseringen. Utvecklingen av polisverksamheten och specifikt de bindande krav som rikslagstiftningen kontinuerligt påför myndigheten gör att existerande utrymmen i nya polishuset behöver vidareutvecklas för att motsvara nya behov. I polismyndighetens kostnadsanslag 2024 har 718 000 euro budgeterats för driften av systemlösningen för Alarm- och lägescentralens hantering av nödsamtal och nödmeddelanden (Åarm), som polismyndigheten ansvarar för. Lagförändringarna gällande Ålands vägtrafiklag har medfört ett utvecklingsbehov av polisens befintliga datasystem. Kostnaderna är uppskattade till 300 000 euro.

Inget verktyg för arbetstidsplanering finns utan den görs i excel. Med dessa nuvarande schemalägningsverktyg kan ledningen inte budgetplanera då kostnaden syns först efter att den förverkligats.

För personer i beredskap finns inget godkännarsystem för övertider. Vi anser att det vore bra att skapa riktlinjer för när och vilket jobb som behöver utföras under beredskap och att det finns en kontroll på övertiderna.

Slutsats

Överlag anser vi att polisens verksamhet har ordnats vettigt och resultatrikt enligt de resurser som har getts.

Vi anser att övertiden på Ålands polismyndighet fortsättningsvis kan motiveras som ett nödvändigt verktyg för att säkerställa trygghet och säkerhet på Åland. Samtidigt bör man överväga införandet av ett modernt schemalägningsprogram för att optimera användningen av tillgängliga resurser.

Mariehamn den 20 december 2024

BDO Audiator Ab, revisionsammanslutning

Andreas Holmgård

OFGR, CGR